

SPRÁVA O KVALITE OVZDUŠIA V SR 2023

PRÍLOHA

HODNOTENIE KVALITY OVZDUŠIA V ZÓNE TRNAVSKÝ KRAJ

1	POPIS ÚZEMIA TRNAVSKÉHO KRAJA Z HĽADISKA KVALITY OVZDUŠIA	2
2	MONITOROVACIE STANICE KVALITY OVZDUŠIA V ZÓNE TRNAVSKÝ KRAJ.....	4
3	ZHODNOTENIE KVALITY OVZDUŠIA V ZÓNE TRNAVSKÝ KRAJ.....	6
3.1	Tuhé častice PM ₁₀ a PM _{2,5}	7
3.2	Oxid dusičitý.....	10
3.3	Ozón.....	10
3.4	Benzo(a)pyrén.....	10
3.5	Chemické zloženie zrážok.....	11
3.6	Rizikové oblasti.....	11
3.7	Zhrnutie.....	12

1 POPIS ÚZEMIA TRNAVSKÉHO KRAJA Z HĽADISKA KVALITY OVZDUŠIA

Trnavský kraj je prevažne nížinatého a pahorkatinného charakteru. Jeho dve významné nížiny – Podunajskú a Záhorskú – oddeľujú Malé Karpaty, ktoré majú výrazný vplyv na prúdenie vzduchu. V severozápadnej časti zasahuje na územie kraja výbežok Považského Inovca. Najvyšším bodom kraja sú Záruby v Malých Karpatoch s výškou 768 m n. m., avšak jeho prevažná časť leží vo výške pod 200 m n. m. Väčšie uzavreté kotliny sa v Trnavskom kraji nevyskytujú. **Obr. 1.1** znázorňuje priestorové rozloženie hustoty osídlenia v zóne/kraji.

Celý Trnavský kraj je z hľadiska hodnotenia kvality ovzdušia jednou zónou pre SO₂, NO₂, NO_x, PM₁₀, PM_{2,5}, benzén, polycyklické aromatické uhľovodíky a CO v ovzduší.

Zdroje znečisťovania ovzdušia v zóne Trnavský kraj

Pre vykurovanie domácností v tejto zóne sa podľa údajov z posledného Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 využíva najmä zemný plyn. Podiel tuhých palív v zóne patrí medzi najnižší v porovnaní s ostatnými kraji, mierne vyššia je spotreba paliвовého dreva v hornatejšej oblasti Malých Karpát.

Cestná doprava v Trnavskom kraji sa podieľa na znečistení ovzdušia v závislosti od jej intenzity. Najfrekvencovanejšie úseky ciest s priemerným počtom vozidiel za 24 hodín podľa Celoštátneho sčítania dopravy 2022 a 2023¹:

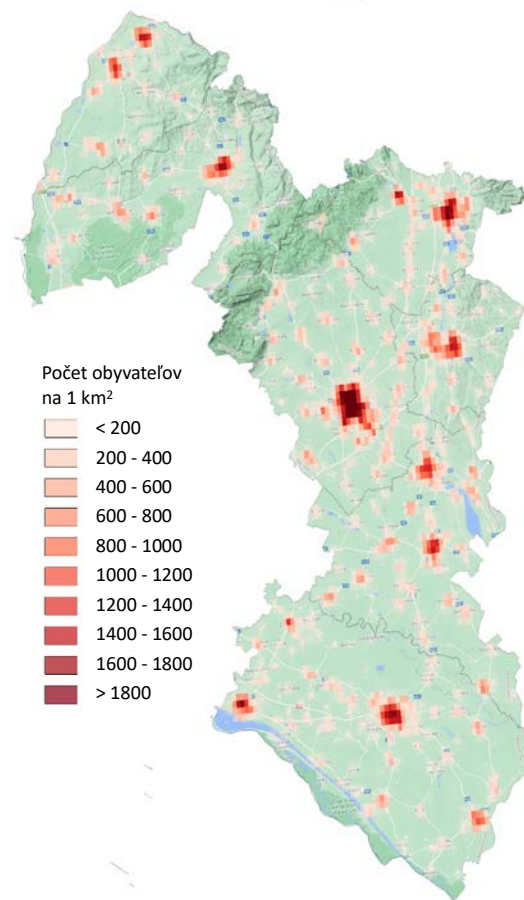
Severozápad Trnavského kraja

- **diaľnica D2**: 19 332 vozidiel (10 036 nákladných/autobusov (ďalej N/A) a 9 245 osobných áut (ďalej OA));
- **cesta č. 500** Myjava - Senica - Kúty (v okrese Senica): 9 015 vozidiel (1 120 N/A, 7 810 OA);
- **cesta č. 426** Holíč - Skalica (v okrese Skalica): 13 220 vozidiel (1 473 N/A, 11 626 OA);
- **cesta č. 2** Kúty - Holíč (v okrese Skalica): 13 153 vozidiel (1 246 N/A, 11 843 OA).

Stred Trnavského kraja

- **diaľnica D1**: 49 185 vozidiel (10 734 N/A, 38 336 OA);
- **rýchlostná cesta R1** Trnava - Sereď - Pata (úsek v okrese Galanta): 51 031 vozidiel (11 864 N/A, 39 084 OA);
- **cesta č. 35** Dolná Streda - Galanta (prípoj z R1): 13 356 vozidiel (3 435 N/A, 9 831 OA) a **cesta č. 75** Sládkovičovo - Galanta - Šaľa: 13 229 vozidiel (2 618 N/A, 10 564 OA);
- **cesta č. 62** Senec - Sládkovičovo - Sereď: 14 405 vozidiel (1 000 N/A, 13 374 OA);
- **cesta č. 561** z Galanty na juh (úsek v okrese Galanta) smer veľký Meder: 12 141 vozidiel (2 009 N/A, 10 013 OA) a takisto na juh **cesta č. 507** do Dunajskej Stredy: 15 909 vozidiel (1 388 N/A, 14 396 OA);
- **cesta č. 507** Hlohovec - Sereď (pri Hlohovci): 15 810 vozidiel (1 573 N/A, 14 180 OA);
- východný obchvat Trnavy, **cesta č. 51**: 27 040 vozidiel (5 692 N/A, 21 268 OA);
- **cesta č. 61** Trnava - Senec: 26 567 vozidiel (2 641 N/A, 23 819 OA);
- **cesta č. 560** Trnava - Špačince (smer Dechtice a Vrbové): 8 073 vozidiel (621 N/A, 7 419 OA);
- **cesta č. 61** Trnava - Piešťany (v okrese Trnava): 14 847 vozidiel (2 002 N/A, 12 740 OA);
- **cesta č. 51**, ktorá vedie z Trnavy na severozápad do Senice a Holíča (v okrese Trnava): 27 040 vozidiel (5 692 N/A, 21 268 OA), (v okrese Senica) 16 868 vozidiel (2 797 N/A, 13 994 OA).

Obr. 1.1 Rozloženie hustoty obyvateľstva v zóne Trnavský kraj (Zdroj: EUROSTAT, 2018).

¹ <https://www.ssc.sk/sk/cinnosti/rozvoj-cestnej-siete/dopravne-inzinerstvo/celostatne-scitanie-dopravy-v-roku-2022-a-2023.ssc>

Juh Trnavského kraja

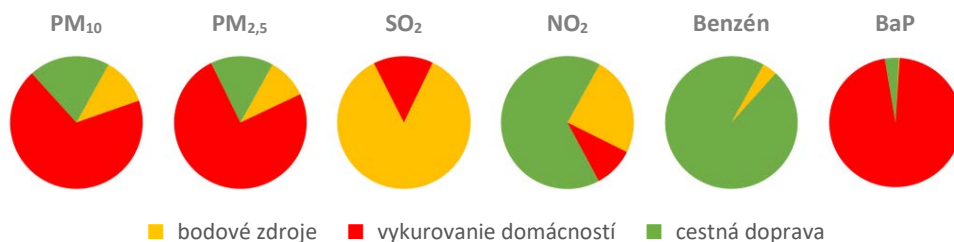
Cestné spojenie Dunajská Streda - Šamorín:

- **cesta č. 63** z Dunajskej Stredy na východ do Šamorína: 17 678 vozidiel (3 310 vozidiel N/A, 14 294 OA);
- **cesta R7** (odpája sa z cesty č.63) z Dunajskej Stredy do Šamorína: 12 622 vozidiel (2 048 N/A, 10 535 OA);
- južný obchvat Dunajskej Stredy (**cesta č. 63**) pokračujúci na juhovýchod na Veľký Meder: 17 678 (3 310 N/A, 14 294 OA).

Cestné spojenie Galanta - Dunajská Streda - Gabčíkovo:

- **cesta č. 507** (okres Dunajská Streda): 15 909 vozidiel (1 388 N/A, 14 396 OA);
- **cesta č. 572** Dunajská Streda - Most pri Bratislave: 18 849 vozidiel (975 N/A, 17 776 OA).

Obr. 1.2 Podiel rôznych druhov zdrojov znečisťovania ovzdušia na celkových emisiách v zóne Trnavský kraj.

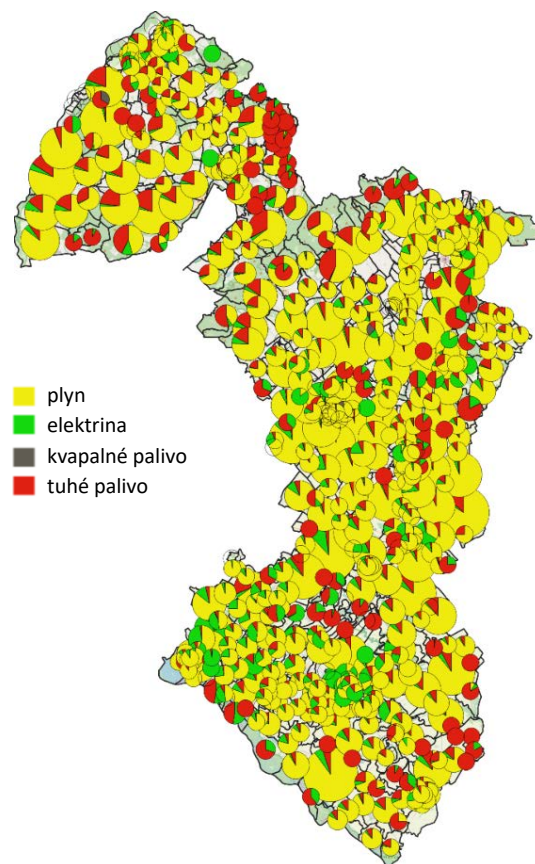

Poznámka: Stredné a veľké zdroje znečisťovania ovzdušia evidované v databáze NEIS sú označené pre tento účel ako „bodové zdroje“.

Priemyselné zdroje znečisťovania ovzdušia sú v tejto zóne z hľadiska príspevku k lokálnemu znečisteniu ovzdušia základnými znečisťujúcimi látkami menej významné.

Obr. 1.3 ukazuje podiely druhov palív na vykurovaní rodinných a bytových domov v jednotlivých obciach (resp. základných sídelných jednotkách) Trnavského kraja, pričom vidno, že priestorové rozloženie druhov palív nie je geograficky homogénne. V súčte za celú oblasť v r. 2021 však výrazne prevažovalo vykurovanie plynom, pričom v porovnaní s inými krajinami je zrejme malé zastúpenie vykurovania tuhým palivom.

Obr. 1.3 Podiel rôznych druhov palív na vykurovaní v obciach kraja².

² <https://www.scitanie.sk>

2 MONITOROVACIE STANICE KVALITY OVZDUŠIA V ZÓNE TRNAVSKÝ KRAJ

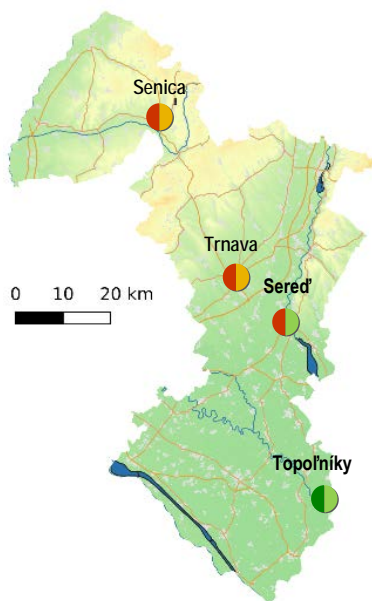
V Trnavskom kraji sa skúma kvalita ovzdušia na štyroch lokalitách. V krajskom meste sledujeme na frekventovanej ceste (Kollárova ul.), v blízkosti vlakovej stanice, vplyv dopravy. Ďalšia dopravná stanica sa nachádza v severozápadnej časti kraja v okresnom meste Senica. AMS v Seredi je umiestnená v sídliskovej zástavbe panelového typu a reprezentuje mestské pozadie. V katastri obce Topoľníky, v blízkosti Klátovského ramena, sa nachádza najnižšie položená regionálna/vidiecka pozadová stanica (tá meria znečistenie ovzdušia vo voľnej prírode), patriaca do siete EMEP. Zaznamenáva vplyv diaľkového prenosu znečistenia, rovnako ako ďalšie AMS zaradené do monitorovacej siete EMEP (viď kapitola 2 Správy o kvalite ovzdušia v Slovenskej republike 2023).

Tabuľka **Tab. 2.1** obsahuje informácie o monitorovacích staniciach kvality ovzdušia v zóne Trnavský kraj:

- medzinárodný Eol kód, charakteristiku stanice podľa dominantných zdrojov znečisťovania ovzdušia (dopravná, pozadová, priemyselná), typ oblasti, ktorú daná stanica monitoruje (mestská, predmestská, vidiecka/regionálna) a geografické súradnice;
- monitorovací program. Automatické prístroje kontinuálneho monitoringu poskytujú priemerné hodinové koncentrácie PM₁₀, PM_{2,5}, oxidov dusíka, oxidu siričitého, ozónu, oxidu uhoľnatého, benzénu a ortuti. Skúšobné laboratórium SHMÚ v rámci manuálneho monitoringu analyzuje ťažké kovy a polycyklické aromatické uhľovodíky. Výsledkom sú priemerné 24-hodinové hodnoty. Výnimkou je EMEP stanica Topoľníky, ktorej monitorovací program je popísaný v **Tab. 2.2**.

Tab. 2.1 Monitorovací program kvality ovzdušia v zóne Trnavský kraj.

Zóna Trnavský kraj							Monitorovací program											
Okres	Kód Eol	Názov stanice	Typ		Zemepisná		Nadmorská výška [m]	Kontinuálne							Manuálne			
			oblasti	stanice	dĺžka	šírka		PM ₁₀	PM _{2,5}	NO, NO ₂	SO ₂	O ₃	CO	Benzén	Hg	As, Cd, Ni, Pb	BaP	
Dunajská Streda	SK0007R	Topoľníky, Aszód, EMEP	R	B	17°51'37"	47°57'34"	113										*	
Senica	SK0021A	Senica, Hviezdoslavova	U	T	17°21'47"	48°40'51"	212											
Trnava	SK0045A	Trnava, Kollárova	U	T	17°35'06"	48°22'17"	152											
Sereď	SK0063A	Sereď, Vinárska	U	B	17°44'07"	48°17'01"	130											
Spolu								4	4	3	2	1	1	1	1	1	2	1

* Monitoring ťažkých kovov na stanici Topoľníky prebieha podľa monitorovacieho programu EMEP (Tab. 2.2)

Typ oblasti:
 U – mestská
 S – predmestská
 R – vidiecka (regionálna)

Typ stanice:
 T – dopravná
 B – pozadová
 I – priemyselná

Monitorovacia stanica Topoľníky, ako je spomínané vyššie, charakterizuje regionálnu požadovú úroveň znečistenia a je zaradená do monitorovacieho programu EMEP³. Ten okrem rozšíreného monitoringu znečistenia ovzdušia pokrýva aj analýzu atmosférických zrážok.

Monitorovací program kvality ovzdušia v Topoľníkoch v roku 2023 uvádza **Tab. 2.2**. Ťažké kovy sa analyzujú z týždenných vzoriek (odber trvá 7 dní).

Tab. 2.2 Merací program na EMEP stanici Topoľníky.

	Ozón (O ₃)	PM ₁₀	Olovo (Pb)	Arzén (As)	Kadmium (Cd)	Nikel (Ni)	Chróom (Cr)	Meď (Cu)	Zinok (Zn)
Topoľníky	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Odberovým intervalom zrážok (**Tab. 2.3**) na analýzu ťažkých kovov je kalendárny mesiac. Ťažké kovy sa vyskytujú na tejto lokalite v nižších koncentráciách. Na odber zrážok slúži zrážkometer typu „wet-only“, ktorý zachytáva iba zrážky (v období, keď sa zrážky nevyskytujú, sa uzavrie). Na základe analýz takto odobraných vzoriek sa hodnotí mokrá depozícia.

Tab. 2.3 Merací program zrážok na EMEP stanici Topoľníky.

	pH	Vodivosť	Sířany (SO ₄ ²⁻)	Dusičnany (NO ₃ ⁻)	Chloridy (Cl ⁻)	Amónne ióny (NH ₄ ⁺)	Alkálické ióny (K ⁺ , Na ⁺ , Ca ²⁺ , Mg ²⁺)	Olovo (Pb)	Arzén (As)	Kadmium (Cd)	Nikel (Ni)	Chróom (Cr)	Meď (Cu)	Zinok (Zn)
Topoľníky	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

³ <https://www.emep.int>

3 ZHODNOTENIE KVALITY OVZDUŠIA V ZÓNE TRNAVSKÝ KRAJ

Táto kapitola obsahuje zhodnotenie kvality ovzdušia v zóne Trnavský kraj na základe monitorovania, doplnené o výsledky matematického modelovania pre PM₁₀, PM_{2,5} a benzo(a)pyrén za rok 2023.

Tab. 3.1 Vyhodnotenie znečistenia ovzdušia podľa limitných hodnôt na ochranu zdravia ľudí a smogového varovného systému pre PM₁₀ v zóne Trnavský kraj – 2023.

Znečisťujúca látka	Ochrana zdravia									IP ²⁾	VP ²⁾
	SO ₂		NO ₂		PM ₁₀		PM _{2,5}	CO	Benzén	PM ₁₀	PM ₁₀
Doba spriemerovania	1 h	24 h	1 h	1 rok	24 h	1 rok	1 rok	8 h ¹⁾	1 rok	12 h	12 h
Parameter	počet prekročení	počet prekročení	počet prekročení	priemer	počet prekročení	priemer	priemer	priemer	priemer	trvanie prekročenia [h]	trvanie prekročenia [h]
Limitná hodnota [µg·m ⁻³]	350	125	200	40	50	40	20	10 000	5	100	150
Maximálny počet prekročení	24	3	18		35						
Senica, Hviezdoslavova	0	0			4	18	13			0	0
Trnava, Kollárova			0	27	2	19	14	1 178	0,67	0	0
Topoľníky, Aszód, EMEP	0	0	0	5	0	13	13			0	0
Sereď, Vinárska			0	12	3	17	11			0	0

  ≥ 90 % platných meraní

¹⁾ maximálna osemhodinová koncentrácia

²⁾ IP, VP – trvanie prekročenia (v hodinách) informačného prahu (IP) a výstražného prahu (VP) pre PM₁₀

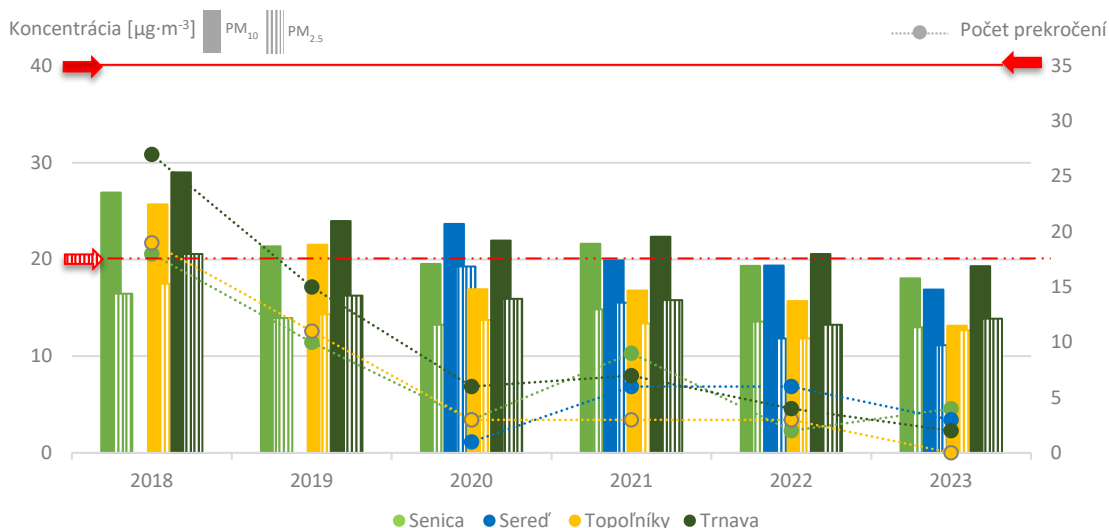
V súlade s Prílohou č.1 k Vyhláške MŽP SR č. 250/2023 Z. z. o kvalite ovzdušia bol na monitorovacích staniciach vyžadovaný podiel platných hodnôt dodržaný.

3.1 Tuhé častice PM₁₀ a PM_{2,5}

Obr. 3.1 zachytáva priemerné ročné koncentrácie PM₁₀, PM_{2,5} a počet dní s priemernou dennou koncentráciou PM₁₀ nad 50 µg·m⁻³ podľa výsledkov meraní na monitorovacích staniciach v zóne Trnavský kraj v rokoch 2018–2023.

Obr. 3.1 Priemerné ročné koncentrácie PM₁₀, PM_{2,5} a počet prekročení dennej limitnej hodnoty PM₁₀.

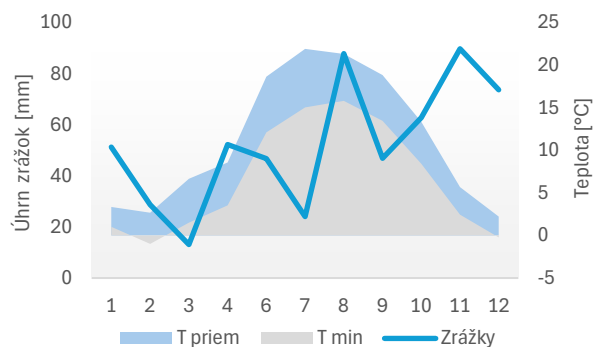
Šípky znázorňujú limitné hodnoty – **červená pružovaná** PM_{2,5} (priemerná ročná koncentrácia: 20 µg·m⁻³); **červená vľavo** PM₁₀ (priemerná ročná koncentrácia: 40 µg·m⁻³) a **červená vpravo** počet prekročení (priemerná denná koncentrácia PM₁₀ 50 µg·m⁻³ sa nesmie prekročiť viac než 35-krát za kalendárny rok).

Priemerná ročná koncentrácia PM₁₀ v zóne Trnavský kraj nedosiahla na žiadnej stanici ani polovicu limitnej hodnoty 40 µg·m⁻³. Limitnú hodnotu pre počet prekročení (35) priemernej dennej koncentrácie 50 µg·m⁻³ PM₁₀ nepresiahla takisto žiadna stanica – najviac ich bolo nameraných v Senici (4) (**Obr. 3.1**). Priemerná ročná koncentrácia PM₁₀ na dopravných staniciach Trnava, Kollárova bola 19 µg·m⁻³ (v r. 2022 21 µg·m⁻³) a Senica, Hviezdoslavova 18 µg·m⁻³ (rok predtým 19 µg·m⁻³). Na mestskej pozadovej stanici v Sereďi sme namerali priemernú ročnú koncentráciu 17 µg·m⁻³ (v r. 2022 19 µg·m⁻³). Podľa očakávania boli v zóne koncentrácie tuhých častíc PM₁₀ najnižšie na vidieckej pozadovej stanici v Topoľníkoch – ročný priemer tu dosiahol 13 µg·m⁻³, čo znamená výrazné medziročné zlepšenie o 4 µg·m⁻³. Táto stanica tak aj v roku 2023 spĺňala nielen nový EÚ limit pre ročný priemer PM₁₀ (20 µg·m⁻³), ktorý majú členské štáty EÚ dosiahnuť do 1. januára 2030, ale aj prísnejšie odporúčanie WHO (ročný priemer PM₁₀ do 15 µg·m⁻³).

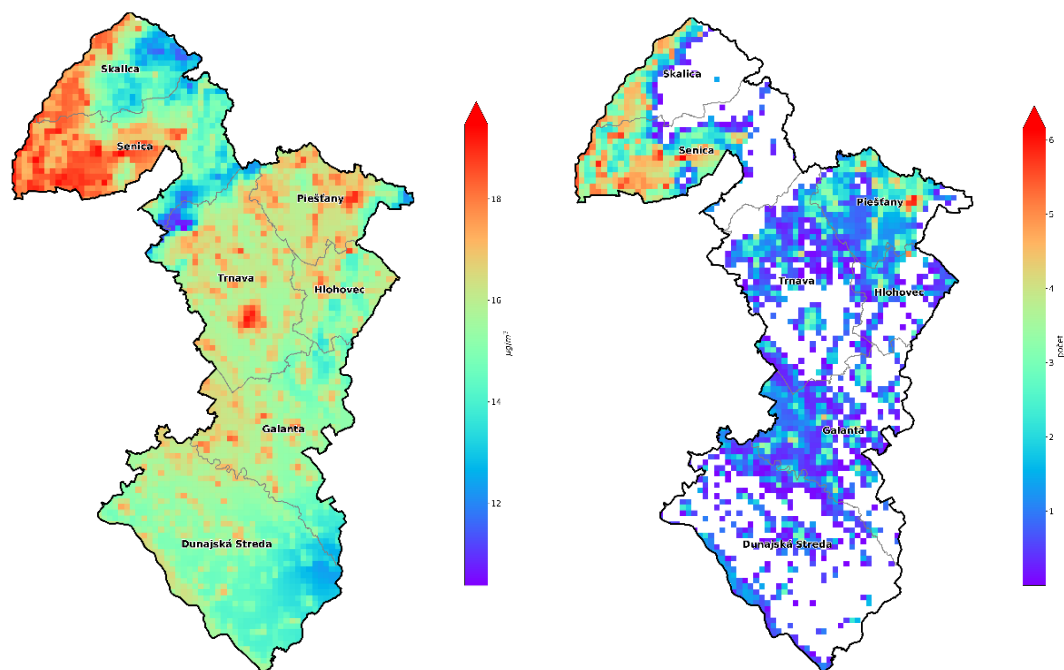
Obr. 3.2 zachytáva mesačné úhrny zrážok, priemerné a minimálne teploty v jednotlivých mesiacoch na meteorologickej stanici Jaslovské Bohunice. Hodnoty vyšších koncentrácií PM v zimných mesiacoch korelujú s obdobím nízkych teplôt a nutnosťou vykurovania domácností. Výskyt nízkych teplôt pokračoval vo februári iba niekoľko dní, situáciu však komplikoval aj dlhodobý vplyv tlakových výší s nepriaznivými rozptylovými podmienkami.

Na **Obr. 3.3** sú výsledky modelovania pre PM₁₀, vypočítané pre rok 2023 pomocou modelu RIO následne upraveného pomocou regresnej IDW-R metódy (podrobnejšie v Kapitole 4 *Správy o kvalite ovzdušia v SR v roku 2023*). Na základe výstupov modelu môžeme predpokladať, že najvyššie priemerné ročné koncentrácie sa môžu vyskytovať najmä v obciach okresov Trnava, Hlohovec a Piešťany.

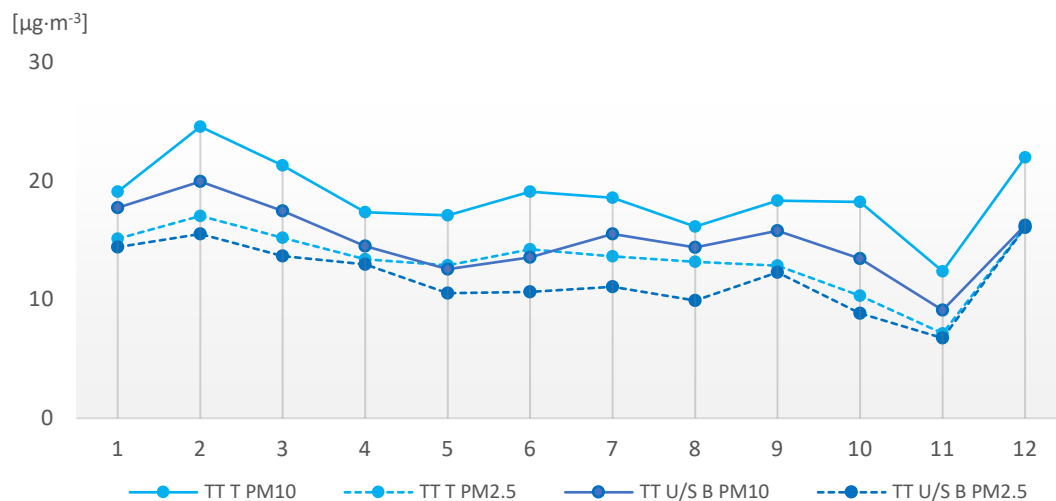
Obr. 3.2 Mesačné úhrny zrážok, priemerné a minimálne teploty (údaje pochádzajú z meteorologickej stanice Jaslovské Bohunice).

Obr. 3.3 Priemerná ročná koncentrácia PM_{10} (vľavo) a počet prekročení limitnej dennej hodnoty PM_{10} (vpravo) v roku 2023.

Obr. 3.4 Priemerné mesačné koncentrácie PM_{10} a $PM_{2,5}$ v kraji podľa typu stanice.

T PM_{10} a T $PM_{2,5}$ – priemer mesačných koncentrácií PM_{10} a $PM_{2,5}$ na dopravných staniciach Trnava, Kollárova a Senica, Hviezdoslavova; **U B PM_{10} a U B $PM_{2,5}$** – priemerná mesačná koncentrácia PM_{10} a $PM_{2,5}$ na mestskej pozadovej stanici Sereď, Vinárska.

Obe dopravné stanice v zóne majú podobné priemerné mesačné koncentrácie PM_{10} ako aj $PM_{2,5}$. **Obr. 3.4** porovnáva priemer ich mesačných koncentrácií s mesačnou koncentráciou PM_{10} a $PM_{2,5}$ na mestskej pozadovej stanici v Sereďi.

V porovnaní s ostatnými zónami vykazujú priemerné mesačné koncentrácie PM_{10} menšie sezónne rozdiely medzi chladnejšími a teplejšími mesiacmi. Je to preto, že spôsob vykurovania tuhým palivom, ktorý je významným zdrojom emisií tuhých častíc, v zóne nie je dominantný a rozptylové podmienky sú väčšinou priaznivé.

Zvýšené koncentrácie $PM_{2,5}$ sú rizikové najmä pre ich nepriaznivý vplyv na ľudské zdravie.

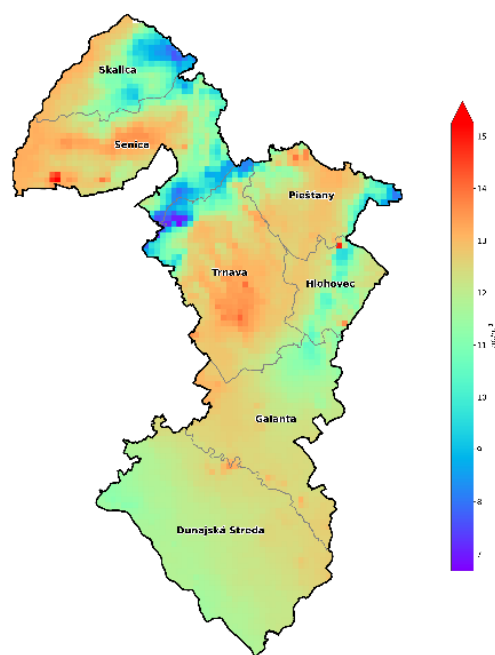
Priemerné ročné koncentrácie $PM_{2,5}$ boli v zóne Trnavský kraj na podobnej úrovni ako pred rokom: od 11 do 14 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ (k poklesu o 1 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ prišlo na AMS v Senici a Seredi, nárast o 1 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ zaznamenala AMS Trnava), pričom limitná hodnota je 20 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$. Na Obr. 3.1 sú prerušovanou čiarou znázornené priemerné mesačné koncentrácie $PM_{2,5}$, ktoré nevykazujú (rovnako ako PM_{10}) taký výrazný sezónny chod ako v iných zónach na Slovensku. Na vidieckej požadovej stanici v Topoľníkoch sme, tak ako pred rokom, zaznamenali priemernú ročnú koncentráciu 13 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$, čo je 2,5-krát vyššia hodnota ako odporúčanie WHO (do 5 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$). Platí to aj pre mesačné koncentrácie, a to i v lete, keď bývajú koncentrácie $PM_{2,5}$ nižšie.

Mapa na Obr. 3.5 znázorňuje priestorové rozloženie priemerných ročných koncentrácií $PM_{2,5}$ podľa výstupu modelu RIO v kombinácii s modelom IDW-R.

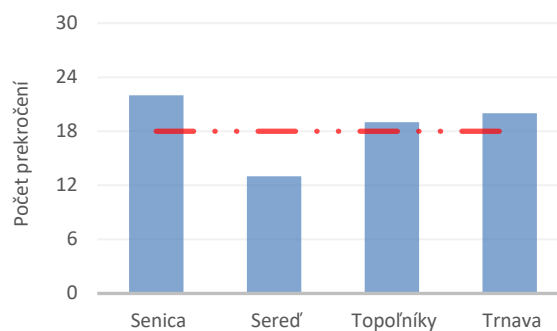
Obr. 3.6 znázorňuje koncentrácie $PM_{2,5}$ vzhľadom na nový EÚ limit a výhľadový cieľ, ktorý majú členské štáty EÚ dosiahnuť (neprekročiť) do 1. januára 2030 (schválený bol spolu s ostatnými výhľadovými EÚ limitmi v apríli 2024). V tomto prípade novo zavedený EÚ limit určuje, že denná priemerná koncentrácia $PM_{2,5}$ (25 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$) sa nemá prekročiť viac ako 18-krát za kalendárny rok. Keď tento záväzok k 1. 1. 2030 aplikujeme na výsledky v r. 2023, vidíme, že nový EÚ limit tesne prekročili dopravné stanice Trnava, Kollárova (20 prekročení) a Senica, Hviezdoslavova (22 prekročení) i regionálna požadová EMEP stanica Topoľníky (19 prekročení). Mestská požadová stanica v Seredi (13 prekročení), na druhej strane, by ho splnila už v r. 2023.

Novú EÚ limitnú hodnotu 10 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ – čo sa má dosiahnuť do 1. 1. 2030 – pre priemernú ročnú koncentráciu $PM_{2,5}$ nesplnila v r. 2023 ani jedna stanica v zóne.

Obr. 3.5 Priemerné ročné koncentrácie $PM_{2,5}$.

Obr. 3.6 Počet dní s priemernou dennou koncentráciou $PM_{2,5} > 25 \mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ v roku 2023 – vyhodnotenie vzhľadom na novo zavedený EÚ limit*.

* Podľa nového EÚ limitu, ktorý začne platiť 1. 1. 2030, priemerná denná koncentrácia $PM_{2,5}$ nesmie prekročiť 25 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ viac ako 18-krát za rok.

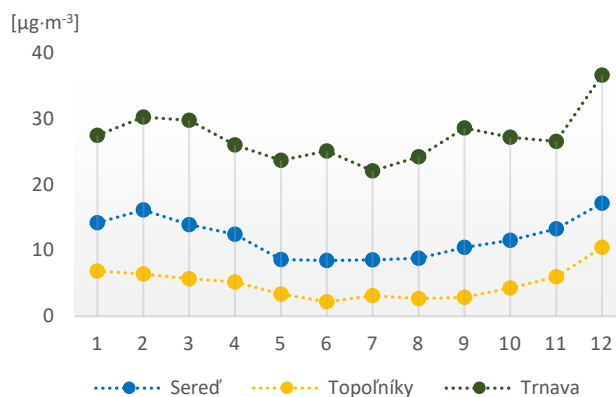
3.2 Oxid dusičitý

Monitoring oxidu dusičitého prebieha na troch staniciach. Priemerné mesačné hodnoty pre jednotlivé stanice zachytáva **Obr. 3.7**.

Hlavným zdrojom emisií NO₂ je cestná doprava. Najvyššie hodnoty NO₂ z tohto dôvodu zaznamenávame na dopravnej stanici Trnava, Kollárova, kde priemerná ročná koncentrácia v roku 2023 dosiahla 27 µg·m⁻³ (medziročný pokles o 1 µg·m⁻³), pričom limitná hodnota je 40 µg·m⁻³. Celkovo boli koncentrácie NO₂ v Trnavskom kraji na relatívne nízkej úrovni. Napriek

tomu jedinou stanicou v zóne spĺňajúcou odporúčanie WHO (priemerná ročná koncentrácia: 10 µg·m⁻³) v r. 2023 je regionálna požadovacia stanica Topoľníky s úrovňou 5 µg·m⁻³. WHO odporúčania sú všeobecne výrazne prísnejšie ako národné a EÚ limity (nový EÚ limit pre ročnú koncentráciu NO₂, ktorý treba splniť do 1. 1. 2030 je 20 µg·m⁻³). Namerané hodnoty si udržiavajú relatívne konštantnú úroveň po celý rok, s nevýrazným minimom v letných mesiacoch. Najvyššia hodinová koncentrácia NO₂ na dopravnej stanici Trnava, Kollárova dosiahla 126 µg·m⁻³ (8. 2. 2023 o 18:00), na regionálnej požadovej stanici Topoľníky viac ako 2,5-krát nižšia (46 µg·m⁻³; 6. 12. 2023 o 17:00).

Obr. 3.7 Priemerné mesačné koncentrácie NO₂.

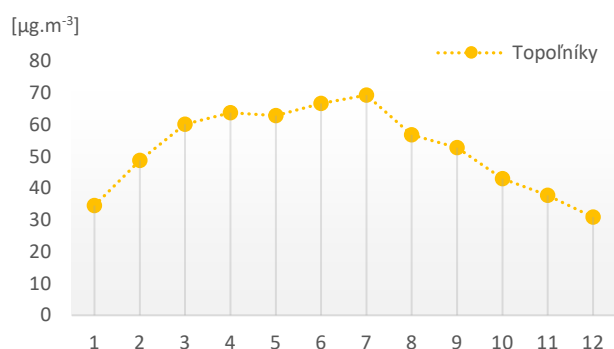

3.3 Ozón

Monitoring ozónu prebieha v Trnavskom kraji na vidieckej požadovej stanici Topoľníky.

Najvyššie koncentrácie prízemného ozónu sa vyskytujú spravidla v teplých mesiacoch s vysokou intenzitou slnečného svitu (**Obr. 3.8**). Koncentrácie stúpajú s východom slnka, vrchol dosahujú okolo poludnia a vo večerných hodinách postupne klesajú na minimum, ktoré sa vyskytuje nadržanom. Veľké rozdiely v koncentráciách prízemného ozónu zaznamenávame tiež v teplom a chladnom období.

Obr. 3.8 Priemerné mesačné koncentrácie O₃.

3.4 Benzo(a)pyrén

Benzo(a)pyrén sa v tejto zóne monitoruje na monitorovacej stanici Trnava, Kollárova. Podobne ako v predchádzajúcich rokoch tu nebola ani minulý rok cieľová hodnota (1 ng·m⁻³) prekročená a dosiahla polovicu jej úrovne.

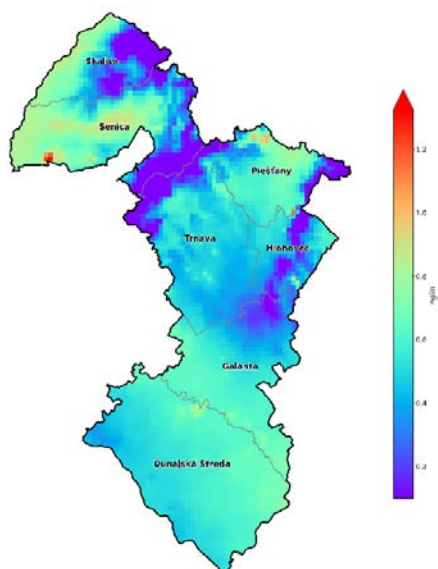
Tab. 3.2 Priemerné ročné koncentrácie benzo(a)pyrénu v rokoch 2018–2023.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Cieľová hodnota [ng·m ⁻³]	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Trnava, Kollárova	0,9	0,7	0,5	0,6	*0,5	0,5

≥ 90 % platných meraní

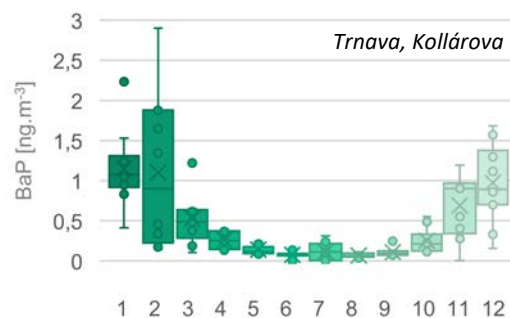
* porucha od 19. 9. 2022 do 4. 11. 2022

Obr. 3.9 Priemerná ročná koncentrácia benzo(a)pyrénu podľa výstupu modelu RIO, IDW-R (2023).

Vyššie hodnoty benzo(a)pyrénu sme namerali v chladných mesiacoch roka (**Obr. 3.10**). Na základe výstupov matematického modelovania (**Obr. 3.9**) môžeme predpokladať, že ročná cieľová hodnota pre benzo(a)pyrén sa v zóne Trnavský kraj pravdepodobne zväčša neprekračuje, rizikové oblasti sú popísané v kapitole 3.6.

Obr. 3.10 Priemerné mesačné koncentrácie benzo(a)pyrénu v roku 2023.

3.5 Chemické zloženie zrážok

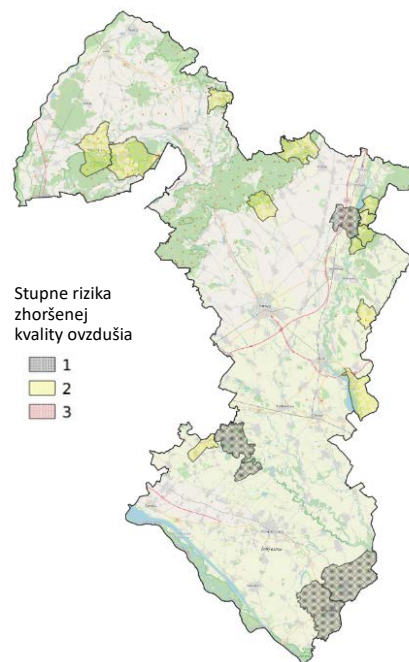
Na vidieckej požadovej stanici Topoľníky sa monitoruje na týždennej báze kvalita zrážok. Sleduje sa kvalitatívne zloženie základných iónov, parametre pH a vodivosť. Ročná priemerná hodnota pH bola 5,5. Koncentrácie síranov a dusičnanov boli celoročne na nízkych hodnotách. Môžeme konštatovať, že v zóne Trnavský kraj nedochádza k nadmernej acidifikácii prostredia. Podrobné výsledky monitoringu sú uvedené v kapitole 3.4 Regionálny monitoring v hlavnej časti *Správy o kvalite ovzdušia v SR za rok 2023*.

3.6 Rizikové oblasti

Obr. 3.11 zobrazuje obce ohrozené zhoršenou kvalitou ovzdušia, určené Metódou integrovaného posúdenia obcí⁴. Stupeň 3 zodpovedá najvyššej pravdepodobnosti ohrozenia znečistením ovzdušia. Metodika zahŕňa mieru vykurovania domácností tuhým palivom, vplyv zhoršených rozptylových podmienok z krátkodobého aj dlhodobého hľadiska, výsledky chemicko-transportného modelu CMAQ, interpolačného modelu RIO a výsledky modelovania s vysokým rozlíšením modelom CALPUFF na vybraných doménach s predpokladom zhoršenej kvality ovzdušia.

Obciam, na území ktorých bola podľa modelovania s vysokým priestorovým rozlíšením prekročená limitná hodnota pre PM, NO₂ alebo cieľová hodnota pre BaP, bol automaticky priradený rizikový stupeň 3, podobne ako obciam, kde bolo prekročenie limitnej či cieľovej hodnoty zistené meraním. Zoznam obcí a ich rizikových stupňov je na web stránke SHMÚ⁵.

Obr. 3.11 Rizikové obce v Trnavskom kraji 2023.

⁴ Štefánik, D., Kračovičová, J.: *Metóda integrovaného posúdenia obcí vzhľadom na riziko nepriaznivej kvality ovzdušia*, Slovenský hydrometeorologický ústav, 2023, dostupné na <https://www.shmu.sk/sk/?page=996>

⁵ <https://www.shmu.sk/sk/?page=2873>

Zóny a aglomerácie, ktoré obsahujú aspoň jednu obec s rizikovým stupňom 3, vypracujú Program na zlepšenie kvality ovzdušia. V tomto zmysle zodpovedajú obce s rizikovým stupňom 3 oblastiam riadenia kvality ovzdušia. Opatrenia na zníženie emisií však musia byť vykonané v takto vyčlenenej zóne vo všetkých obciach, ktorých rizikový stupeň je 2 alebo 3, v ideálnom prípade aj v obciach s rizikovým stupňom 1.

Hodnotenie pomocou Metódy integrovaného posúdenia má za cieľ vymedziť oblasti, kde je potrebné zamerať opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia. Vzhľadom na rozmiestnenie zdrojov znečisťovania vzdušia a s ohľadom na mikroklimatické charakteristiky územia je pravdepodobné, že v rizikovej oblasti sa miera znečistenia na rôznych lokalitách líši. Predstavu o priestorovom rozložení znečistenia ovzdušia poskytujú výsledky modelovania s vysokým rozlíšením, ktoré sú postupne dopĺňané na web stránke SHMÚ⁶.

3.7 Zhrnutie

V roku 2023 v zóne Trnavský kraj nebolo namerané prekročenie limitnej hodnoty pre SO₂, NO₂, CO a benzén, ani prekročenie limitnej hodnoty pre priemernú ročnú koncentráciu PM₁₀ a PM_{2,5}, pričom celkovo prišlo na monitorovaných lokalitách k miernemu medziročnému zlepšeniu kvality ovzdušia. Dlhodobý trend znečistenia (od r. 2018) časticami PM má v zóne klesajúci charakter, podobne to platí pre NO₂ na dopravnej stanici v Trnave.

Počet dní s priemernou dennou koncentráciou PM₁₀ nad 50 µg·m⁻³ bol v r. 2023 pod úrovňou povoleného limitu. Cieľová hodnota pre priemernú ročnú koncentráciu benzo(a)pyrénu nebola prekročená. V Trnavskom kraji nebolo v posledných troch hodnotených rokoch namerané prekročenie limitnej ani cieľovej hodnoty pre žiadnu znečisťujúcu látku, preto v tejto zóne nebola určená na základe monitorovania žiadna oblasť riadenia kvality ovzdušia. Energetická kríza však môže spôsobiť nárast spotreby palivového dreva, čo sa v oblastiach s horšou ventiláciou môže prejavovať v zhoršení kvality ovzdušia.

Ak by sme hodnotili plnenie požiadaviek vyplývajúcich z novej smernice o kvalite ovzdušia prijatej Európskym parlamentom v apríli 2024 (stanovuje nové EÚ limitné hodnoty platné od 1. 1. 2030), v zóne Trnavský kraj by sme ciele pre rok 2030 splnili pre ročné priemery PM₁₀ a PM_{2,5} už v roku 2023. Limitnú hodnotu počtu prekročení denných koncentrácií PM_{2,5} by sme mierne prekročili na troch staniaciach a splnili na AMS Sereď. Cieľ pre ročný priemer NO₂ by sme splnili na dvoch staniaciach a na jednej výrazne prekročili (Trnava, Kollárova).

Ak by sme hodnotili kvalitu ovzdušia v zóne podľa odporúčaní WHO⁷, žiadna jej stanica by nespĺňala hodnoty odporúčaných koncentrácií pre ročné koncentrácie PM₁₀ a PM_{2,5}. Len AMS Topoľníky, EMEP by splnila limit pre ročný priemer NO₂. Ambíciou Akčného plánu nulového znečistenia⁸ je dosiahnuť kvalitu ovzdušia podľa týchto odporúčaní do roku 2050.

Zóna Trnavský kraj z hľadiska kvality ovzdušia patrí medzi najmenej problémové oblasti Slovenska.

⁶ <https://www.shmu.sk/sk/?page=2699>

⁷ WHO GLOBAL AIR QUALITY GUIDELINES, 2021. Recommendations on classical air pollutants, str. 4. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/345334/9789240034433-eng.pdf>

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/02/20/air-quality-council-and-parliament-strike-deal-to-strengthen-standards-in-the-eu/>